

Rodinná migrace

Alice Szczepaniková

Výzkumy zadávané například MPSV ukazují, že stabilní rodinné zázemí imigrantů je důležité pro jejich integraci. Státní politika v oblasti rodinné migrace se ovšem ne vždy řídí tímto zjištěním. Proto v bodě 6 manifestu klademe důraz na skutečnost, že migranti musí mít pobytový status nezávislý na své rodině.

O jakou část migrantů jde?

Rodinná migrace je důležitá zejména jako důvod pro získání trvalého pobytu v ČR. Dle ČSÚ mělo na konci roku 2006 trvalý pobyt 139,186 cizinců. Při bližším pohledu zjistíme, že u více než 70 procent těchto trvalých pobytů bylo důvodem k udělení společné soužití rodiny nebo sjednocení rodiny. U dlouhodobých pobytů jsou rodinné důvody mnohem méně důležité. Rodinní migranti vykazují silnější zastoupení žen než jiné skupiny migrantů.

Jaké jsou formy rodinné migrace?

- migrace celé rodiny
- migrace za účelem společného soužití rodiny
- utvoření rodinné vazby s občanem či občankou ČR (nejčastěji jde o sňatek či prohlášení otcovství)

Rodinná migrace v českém zákoně o pobytu cizinců

Právo na respektování soukromého a rodinného života do jisté míry odrážel a poskytoval mu ochranu zákon o pobytu cizinců od přijetí v roce 1999. Ovšem až se vstupem České republiky do EU a s tím spojenou harmonizací vnitrostátního práva s právem evropským lze v legislativní úpravě rodinné migrace zaznamenat určité příznivější pokroky. Zejména transponováním **směrnice o právu na sloučení rodiny** došlo k uzákonění významných zvýhodnění pro cizince, u nichž je snaha o získání víza nebo vyřízení pobytu na území motivována společným soužitím s rodinným příslušníkem – cizincem pobývajícím na území na základě dlouhodobého či trvalého pobytu. Implementace dalších evropských směrnic pak přinesla příznivější právní úpravu pro cizince v postavení rodinných příslušníků českých občanů či státních příslušníků členských států EU. Nevýhodou současné právní úpravy rodinné migrace naopak je, že zákon právo na společné soužití rodiny zakotvuje dosti

nepřehledně a nejednotně. Lhůty pro vyřízení pobytu jsou velmi dlouhé a tak se může odloučení rodinným příslušníky protáhnout až na dobu 2 let.

Co se týče úpravy pobytu cizinců, kteří utvářejí rodinné vazby s občany ČR, poslední novela cizineckého a azylového zákona, která byla přijata (dosud pouze v Poslanecké sněmovně ČR) přináší významnou a dle našeho názoru značně negativní změnu v úpravě postavení cizinců, kteří utvářejí rodinné vazby s občany ČR. Zatímco dle aktuální úpravy může cizinec požádat o trvalý pobyt okamžitě po vzniku rodinné vazby s občanem ČR, v případě, že bude daná novela schválena, bude moci cizinec požádat pouze po dvouletém pobytu v ČR. Tato změna tak po dobu tzv. přechodného pobytu, který jim bude udělen před uplynutím dvouleté lhůty, značně omezí práva těchto cizinců.

Proč je nutné zajistit migrantům status nezávislý na trvání rodinných vazeb?

Ve všech svých formách s sebou nese rodinná migrace závislost nově přichozích migrantů na jejich sponzorovi či na českém občanovi. Tato závislost může být snadno zneužita, zejména v situaci, kdy migranti mají méně práv než občané a hlavně nejsou zorientovaní, neovládají dostatečně jazyk. Mají tak i méně možností bránit se nátlaku a násilí. Například výzkum, který jsem provedla s Marií Jelínkovou na jaře tohoto roku, ukázal, že jeden z obvyklých vzorců je, že si český muž vezme ženu z Ukrajiny či jiné země bývalého SSSR s očekáváním, že za získání pobytu pro něj ona bude pracovat a bude ho živit. Tato nevyvážená situace je nejen příkladem zneužívání nejistého postavení cizinců, ale také snadno sklouzne k domácímu násilí. V situaci, kdy je pobytový status cizinky závislý na trvání manželství, tak jak to stanoví nadcházející novela zákona, je tato závislost ještě vyhrcořenější.

Právě v oblasti rodinné migrace ČR dosud uplatňovala spíše liberální postoj v porovnání s jinými zeměmi. Tento přístup je nyní opouštěn. Domníváme se, že by tuto změnu měla doprovázet seriózní debata (ne populistické hrozby postavené na vágních prohlášeních o kriminálních aktivitách migrantů, kteří chtějí jen zneužívat náš sociální systém). Tato změna kurzu by měla být veřejnosti jasně zdůvodněna. Mimo jiné proto, že se pod rouškou ochrany národních zájmů a bezpečnosti chystá zásadně zasáhnout i do práv českých občanů, kteří se rozhodnou si vzít za manžele cizince.

Nedávno publikovaný výzkum zadaný MPSV a financovaný Evropským sociálním fondem *Analýza přístupu žen imigrantek a mužů imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v ČR* ve svých doporučeních uvádí: „V praxi je nutné posílit postavení cizinců v oblasti pobytových i sociálních práv. Největší důraz je nutno klást na rodiny, v nichž některý člen již získal trvalý pobyt (typicky muž), zatímco ostatní členové rodiny (typicky žena a dítě) mají pouze status dlouhodobého pobytu. Nejnaléhavějším problémem české legislativy je začlenění těchto cizinců s dlouhodobým pobytem do systému veřejného zdravotního pojištění.“

Je tedy zřejmé, že problém byl identifikován, a proto by se migrační politika měla spíše než na vytváření dalších nerovností v rodině zaměřit na to, jak odstranit ty již existující a podpořit tak integraci migrantů do české společnosti. Tento princip by měl být uplatňován u všech forem rodinné migrace.

Tento článek je jedním z pěti komentářů k Migračnímu manifestu, kterými autoři manifestu vysvětlují jednotlivé jeho části. Rodinná migrace, které se věnuje autorka tohoto příspěvku, souvisí zejména s bodem 6 Migračního manifestu „Migranti musí mít pobytový status nezávislý na své rodině“.